

УДК 001.891:004.65

**ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ ІМЕНІ АДМІРАЛА МАКАРОВА
У СФЕРІ СУДНОБУДУВАННЯ ТА СУМІЖНИХ ГАЛУЗЯХ**

Костирко Тамара Миколаївна Бондар Ірина Василівна Корольова

Тетяна Діонісіївна Жигалкіна Марина Сергіївна

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова,

Ключові слова: бібліометрія, наукометричні бази даних, показники публікаційної активності, наукометричний аналіз.

З 2012 року Науковою бібліотекою НУК розпочато новий вид діяльності - інформаційна аналітика, як інструментарій моніторингу світового наукового інформаційного потоку, аналіз рівня цитування вчених та індексу впливу періодичних видань НУК в міжнародному інформаційному просторі, їх просування до наукометричних індексів основних галузевих та міжнародних баз даних.

Одним із напрямків роботи Наукової бібліотеки стало виявлення наукової активності НУК в цілому та публікаційної активності вченого за допомогою наукометричних та бібліометричних досліджень.

Об'єктом даного дослідження є публікаційна активність науково-педагогічних працівників (НПП) НУК. Джерелом даних, використаних у дослідженні, є авторитетні наукометричні бази даних (БД) Scopus і Web of Science Core Collection (WoS) за період з 2013 по 2017 рр. станом на 01.04.2018 р.

Мета дослідження: відстежити динаміку публікаційної активності та результативності наукової діяльності НПП університету за період 2013-2017 рр.

Згідно результатів конкурсу МОН України, проведеного у серпні 2017 р., Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова отримав доступ до наукометричної БД Scopus за кошти держбюджету. З моменту отримання доступу проведено роботу з об'єднання ідентифікаторів організації НУК та створення єдиного профіля університету у БД Scopus та WoS. Знайдено 54 потенційних збіги назв університету та назв філій НУК у Первомайську, Херсоні, Феодосії (до 2014 р.). У офіційному профілі НУК у БД Scopus (Admiral Makarov National University of Shipbuilding) на 01.04.2018 р. представлено 194 автори, 250 документів. У офіційному профілі НУК у БД WoS представлено 246 авторів та 144 документи. Робота з наповнення єдиних профілів НУК продовжується.

Аналізуючи загальні показники публікаційної активності НУК імені адмірала Макарова бачимо, що автори-НПП НУК більшу частину своїх наукових робіт публікують у вітчизняних виданнях (94,8 %). Решта 5,2 % припадають на зарубіжні видання. Тільки 3,1 % від загальної кількості публікацій припадає на наукометричні БД Scopus і WoS. Сумарна кількість цитувань публікацій у наукометричних БД Scopus і WoS в організації - 735, кількість авторів - 550 (середнє арифметичне за 2013-2017 рр.), сумарний індекс Хірша у наукометричних БД Scopus і WoS - 16. Середня кількість публікацій у наукометричних БД із розрахунку на 1 автора (продуктивність) - 0,4; середня кількість цитувань у наукометричних БД із розрахунку на 1 публікацію - 1,3.

Частка публікацій авторів-НПП НУК у фахових журналах складає 35,2 % від загальної кількості публікацій в українських виданнях та 33,3 % від загального публікаційного потоку установи.

Аналізуючи ці дані, можна зробити висновок, що стійка прив'язка до публікацій в «своїх» журналах гальмує процес розвитку міжнародної публікаційної активності НУК і України в цілому. І, навпаки, якщо активніше публікуватися в міжнародних журналах, у національній публікаційній активності з'являються можливості для зростання. Як наслідок не високі позиції університету у впливових рейтингах

Загальна динаміка показників публікаційної активності НУК свідчить про підвищення якості науково-інформаційної діяльності (НІД). Однак, у установи є резерви для її підвищення, зокрема для збільшення долі високоцитованих публікацій та зниження частки нецитованих публікацій НПП.

Не зважаючи на те, що наукометричні показники індексів цитування відіграють важливу роль при оцінці наукової діяльності авторів, видань, установи в цілому, ми вважаємо, що вони не можуть бути єдиним критерієм якості і значущості вченого і інституції, в якій вони працюють. При проведенні оцінки наукової діяльності слід проводити комплексний аналіз даних, які можна застосувати для конкретної предметної області.

Співробітниками Наукової бібліотеки НУК було проведено соціологічне дослідження щодо обізнаності та компетентності вчених НУК з наукометричних ресурсів, а саме БД Scopus та WoS. За підсумками анкетування, у якому взяли участь 160 НПП НУК, можна зробити висновок, що 70 % опитаних науковців використовують у роботі наукометричні ресурси, а саме БД Scopus та WoS, а основними перешкодами успішної діяльності та інтеграції до європейського науково-освітнього простору університету вважають

недостатнє фінансове стимулювання, труднощі при публікації у рейтингових виданнях та низьку мовну компетентність.

Проведений аналіз дозволив оцінити кількісні параметри публікаційної активності Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова і зробити наступні висновки:

1. У 2013-2017 рр. спостерігалася позитивна динаміка зростання кількості публікацій наукових співробітників НУК.

2. З 2015 р помітно зросла публікаційна активність авторів університету у наукометричних БД Scopus та WoS. Однією з причин ми вважаємо початок реалізації Постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти». Інший важливий фактор - підвищення інформованості НПП про способи оцінки результативності їх праці, чому сприяють заходи щодо формування інформаційної культури, що проводяться НБ НУК.

3. Більша частина публікацій відноситься до досліджень з технічних наук (Engineering), комп'ютерних наук (Computer science), фізики (Physics). Це пов'язано з традиційно сильними напрямками наукових досліджень в університеті. Саме ці напрямки НУК позначені як пріоритетні, але розвиваються напрямки і в інших областях науки, і ми очікуємо, що тематична спрямованість публікацій буде розширюватися.

4. Організація і управління публікаційною активністю процес складний і багатоаспектний, вирішувати завдання, пов'язані з ростом результативності наукової діяльності, можна тільки на системному рівні. Для повноти оцінки публікаційної активності установи

5. необхідні методики, з вибірки та аналізу публікацій з БД Scopus і WoS, виконаних як по організації в цілому, так і по персоналіях окремих вчених.

6. Завдяки проведеному дослідженню стало можливим визначити пріоритетні напрямки наукових розробок, а також виявити вчених - наукових лідерів університету. Результати проведеного аналізу публікаційної активності НПП НУК ми вважаємо вкрай важливими. Вони можуть бути використані як інструмент для виявлення слабких сторін науково-дослідницької діяльності університету і пошуку шляхів її удосконалення.

Література

1. Боргоякова, К. С. Методика определения цитируемости научных публикаций исследователя [Электронный ресурс] / К. С. Боргоякова // Библиосфера. - 2017. - № 1. - URL <https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-opredeleniya-tsitruemosti-nauchnyh-publikatsiy-issledovatelya>. - 12.09.2018.
2. **Борисова, Т.** Аналіз продуктивності науковців із використанням метрик публікаційної активності (на основі даних НаУКМА у Scopus) [Електронний ресурс] / Т. Борисова // Матеріали VI міжнар. наук.-практ. конф. "Наукова комунікація в цифрову епоху". - Київ, 2018 р. - Режим доступу <http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12733/Borvsova> SCDA18.Ddf?seauence=1&isAllowed=v. - 12.09.2018
3. **Вялков, А. И.** Оценка качества научно-исследовательской деятельности медицинской организации с помощью наукометрических показателей [Электронный ресурс] / А. И. Вялков, Е. А. Глухова // Здравоохранение РФ. - 2013. - № 3. - URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-kachestva-nauchno-issledovatel'skoy-deyatelnosti-meditsinskoy-organizatsii-s-pomoschyu-naukometricheskikh-pokazateley>. - 12.09.2018.
4. **Газизова, Д. Г.** Библиометрический анализ данных по отраслевой тематике: индекс качества и производительности / Д. Г. Газизова // Научные и технические библиотеки. - 2017. - № 12. - С. 19-30.
5. **Гуськов, А. Е.** Стратегии повышения публикационной активности университетов Проекта 5-100 / А. Е. Гуськов, Д. В. Косяков, И. В. Селиванова // Научные и технические библиотеки. - 2017. - № 12. - С. 5-18.
6. **Еременко, Т. В.** Индикаторы публикационной активности регионального научного сообщества: постановка проблемы / Т. В. Еременко // Научные и технические библиотеки. - 2018. - № 1. - С.43-50.
7. **Кирвас, В. А.** Наукометрическая оценка результатов исследовательской деятельности ученых и качества периодических научных изданий [Электронный ресурс] / В. А. Кирвас // Системи обробки інформації. - 2013. - Вип. 8. - С. 5-15. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/soi_2013_8_3
8. **Колледж, Л.** "Корзина метрик" - лучшее средство для оценки авторитета журнала [Электронный ресурс] / Л. Колледж, К. Джеймс // Научный редактор и издатель. - 2016. - Т. 1, № 1-4. - С. 25-31. - Режим доступа : <https://doi.org/10.24069/2542-0267-2016-1-4-25-31>
9. **Корецький, А. І.** Наукометричні засоби у визначенні пріоритетів інноваційного розвитку національної економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 / А. І. Корецький ; ВНЗ «Університет економіки та права "КРОК"». - Київ, 2016.
10. **Нікітенко, О. М.** Оцінювання рейтингу науковців за відображеннями у наукометричних базах даних / О. М. Нікітенко, Н. В. Плеченко // Матеріали Інтернет-конф. "Вимірювання в бібліотеках: оцінка ефективності та якості роботи". - Харків : Харків, нац. ун-т радіоелектроніки : НБ, 2017.

11. Новые методы оценки продуктивности исследовательской деятельности [Электронный ресурс] / Т. Л. Шапошникова, Д. А. Романов, Е. С. Киселева и др. // Ученые записки университета Лесгафта. - 2015. - № 3 (121). - URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/novye-metody-otsenki-produktivnosti-issledovatel'skoy-deyatelnosti>. - 12.09.2018.
12. Публикационная активность вузов: эффект проекта "5-100" [Электронный ресурс] / О. В. Польшин, Н. Н. Матвеева, И. А. Стерлигов и др. // Вопросы образования. - 2017. - № 2. - URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/publikatsionnaya-aktivnost-vuzov-effekt-proekta-5-100>. - 12.09.2018.
13. Результаты выполнения конкурсных исследовательских проектов: библиометрия вклада различных групп ученых, организаций, городов, регионов и стран / А. Н. Либкинд, А. И. Терехов, В. А. Маркусова и др. // Науч.-техн. информация. Сер. 1. Организация и методика информационной работы. -2015. - № 11. - С. 16- 28.
14. Скалабан, А. В. Библиометрическое исследование публикаций работников Белорусского национального технического университета с помощью баз данных *Web of Science* и *Scopus* и оценка эффективности их научной деятельности: 2011-2015 гг. / А. В. Скалабан, И. 8. Юрик, В. С. Лазарев // Приборы и методы измерений. - 2017. -Т. 8, № 1. - С. 81-92.
15. Смолина, С. Г. Анализ публикационной активности и опыт организации мониторинга Южно- Уральского государственного университета [Электронный ресурс] / С. Г. Смолина // Библиосфера. - 2013. - Ns 2. - URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-publikatsionnoy-aktivnosti-i-opyt-organizatsii-monitoringa-yuzhno-uralskogo-gosudarstvennogo-universiteta>. - 12.09.2018.

УДК 378.147

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ І МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Гарбар Ірина Валеріанівна

Петрович Любов Іванівна

Гарбар Андрій Іванович

Навчально-науковий гуманітарний інститут Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова

Завданням закладів вищої освіти є підготовка освіченої, креативної, конкурентоспроможної особистості на сучасному ринку праці. Нова парадигма освіти зумовила оновлення відповідних форм і методів навчання, де студент знаходиться у центрі навчального процесу, а викладач поважає його думки, спонукає до активності, заохочує до творчості. Спільна діяльність студента та викладача означає, що кожен вносить особистий внесок у навчальний процес, відбувається обмін знаннями, ідеями, засобами діяльності.

Сучасний навчальний процес повинен опиратися на використання інтерактивних методів навчання. Інтерактивне навчання об'єднує нові ефективні форми і методи навчання: здобуття знань, їх передача й практичне застосування, що сприяє модернізації навчального процесу, розвиває творчий підхід і особистісний потенціал студентів.

Інтерактивні методи можуть застосовуватися під час організації викладачем таких видів робіт зі студентами: організація тематичних занять; організація роботи над навчальним проектом; створення портфоліо студента; організація дискусій; створення освітніх ресурсів (курсів лекцій, тренінгових матеріалів, дипломних робіт, творчих робіт, аудіо- і відеоматеріалів тощо).

Для вирішення навчальних завдань викладач застосовує такі інтерактивні форми: *кейс-метод*; *ділові ігри*; *тренінги*; *навчальні дискусії*; *«круглий стіл»*; *дебати*; *case-study* або *метод конкретних ситуацій*; *«мозковий штурм»*; *відеоконференції*; *метод проектів* тощо.

Застосовуючи *кейс-метод*: викладач повинен створити в навчальній аудиторії такі умови, які б дозволили розвинути у студентів вміння критично мислити, аналізувати, у процесі дискусії ділитися власними думками, ідеями, знаннями та досвідом. Студенти повинні усвідомлювати, що викладач знаходиться в аудиторії для того, щоб допомогти їм, і вони мають скористатися цим, проте основна відповідальність за те, чому вони навчилися, лежить на них [1].

Особливою формою комунікації є *ділові ігри*. Це комплексна рольова гра з різними інтересами її учасників і необхідністю прийняття рішення наприкінці або під час гри. Рольові ігри формують у студентів комунікативні здібності, самостійність мислення. Вони проходять у формі групового мисленнєвого пошуку, що потребує залучення до комунікації всіх учасників гри. Завершується ділова гра підбиттям підсумків, де основна увага приділяється аналізу одержаних результатів, найбільш значущих для практики.